

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**ДОНИШКАДАИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ ИХТИСОС ВА
БОЗОМЎЗИИ КОРМАНДОНИ СОҶАИ МАОРИФ**

КАФЕДРАИ ИҚТИСОД ВА ИДОРА ДАР СОҶАИ МАОРИФ

**БАРНОМАИ
ТАЪЛИМӢ ОИД БА КУРСИ ТАКМИЛИ ИХТИСОСИ
МУОВИНОНИ ДИРЕКТОРИ МУАССИСАҶОИ ТАҶСИЛОТИ
ИЛОВАӢӢ**

Бо қарори шурои олимони Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф аз 30.09.2024, №9/8-4 тасдиқ шудааст.

Мураттибон:

Шердилова Сурайё – дотсенти кафедраи иқтисод ва идора дар соҳаи маорифи ДҚТИБКСМ;

Ҳасанов Саидашраф- омӯзгори калони кафедраи иқтисод ва идора дар соҳаи маорифи ДҚТИБКСМ

Муқарриз:

Орифов А. - мудири шуъбаи таълими фанҳои табиатшиносӣ ва дақиқи АТТ;

Мухаррир:

Холназаров И. - омӯзгори калони кафедраи иқтисод ва идора дар соҳаи маорифи ДҚТИБКСМ.

Барномаи мазкур бо назардошти таҷрибаҳои замони муосир ва муносибати босалоҳият ба таълим таҳия шуда, барои шунавандагони курсҳои тақмили ихтисоси муовинони директори муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ бо мақсади ҳар чи бештар шинос намудани онҳо бо ҳадафу моҳияти тағйироти сохторӣ ва ислоҳоти дар соҳаи маорифи кишвар мебошад.

Татбиқи барнома тавассути воситаҳои нави таълим (наворҳои таълимӣ ва ғ.) чараён мегирад.

Душанбе -2024

ПЕШГУФТОР

Имрӯз кишвари мо дар марҳалаи нави ислохот қарор дошта, мутобиқи талаботи «Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» дар тамоми соҳаҳо дигаргуниҳои густурда амалӣ гашта истодаанд, ки ҳадафи олии он баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардуми кишвар мебошад. Албатта, ноил гардидан ба ин ҳадафҳо ва дар қатори кишварҳои пешрафтаи муосири ҷаҳон мавқеи арзанда пайдо кардани мамлакати мо, пеш аз ҳама ба рушди илму маориф ва дар ин замина тарбия намудани мутахассисони баландихтисос вобаста мебошад, агар мо ба сифати омода намудани кадрҳои ояндасоз тавачҷуҳ зоҳир накунем, сатҳи касбии онҳоро баланд набардорем ва онҳоро бо маълумоти мукаммали замонавӣ мусаллаҳ насозем, рушди устувори ояндаи кишварро таъмин карда наметавонем.

Муҳайё соختани шароити мусоиди таълимиву тарбиявӣ ва гузариш ба низоми таҳсилоти рақамӣ, ки маҳз дар даврони истиқлолият шуруъ гардидааст, барои баланд бардоштани сифати таълим ва бедор кардани завқу ҳаваси хонандагон ба донишомӯзӣ мусоидат менамояд. Ҳоло дар соҳаи маориф татбиқи стандартҳои нави таълимӣ идома дошта, таълими хонандагон дар асоси муносибати босалоҳият ба таълим ба роҳ монда шудааст, ки он дар навбати худ зарурати ворид намудани шаклу воситаҳои нави азхудкунии илму дониш, мунтазам гузаштан аз курсҳои такмили ихтисос ва тақвияти малакаву маҳорати касбии омӯзгорон, таҳияву таълифи насли нави китобҳои дарсӣ ва барномаҳои таълимиро тақозо менамояд.

Дар ин раванд баланд бардоштани сифати курсҳои такмили ихтисоси омӯзгорон хеле муҳим буда, шинос намудани онҳо бо усулҳои фаъоли таълим, методҳои нави таълиму тарбия, азхудкунии техника ва технологияҳои замонавӣ ва меъёрҳои салоҳиятнокии касбии ҳар як фанну ихтисос ҳатмӣ мебошад. Агар хоҷем, ки омӯзгорон дар назди хонандагон масъулияти баланд дошта бошанд, онҳо бояд ҷиҳати омӯختани навгонҳои илмиву таълимӣ, таҷрибаи пешқадам ва такмили маҳорату малакаи касбии худ мунтазам кӯшиш ба харҷ диҳанд.

Барномаи мазкур дар асоси Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», «Дар бораи таҳсилоти иловагӣ», «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030», Концепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Низомномаи намунавии муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ», «Тартиби такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф таҳия гардидааст.

Барномаи таълимии мазкур барои такмили ихтисоси муовинони директорони муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ дар ҳаҷми 54 соат таҳия шудааст. Инчунин, мавзӯҳои иловагӣ низ дар барнома оварда

шудааст, ки метавонанд вобаста ба ниёзи шунавандагон аз ин мавзӯҳо низ истифода намоянд.

Мақсади асосии барнома чихати баланд бардоштани маҳорати касбии муовинони директори МТИ бо роҳи шинос намудани онҳо бо дастовардҳои нави илми педагогика, роҳу усулҳои нави таълим, методикаи умумӣ ва хусусии таълимӣ дар синфҳои алоҳида бо истифода аз технологияҳои нави инноватсионии таълим мебошад.

Барномаҳои таълимии курсҳои такмили ихтисос аз қисматҳои зерин иборат аст:

- унсурҳои муҳимтарин ва муосири сиёсати давлат дар соҳаи маориф;
- дастовардҳои нави илми педагогика ва раваншиносӣ;
- усулҳои нави таълим, таҷрибаи пешқадам, навоар аз рӯйи таҳассус (фаъолият);
- истифодаи технологияи иттилоотӣю коммуникатсионӣ ва инноватсионӣ дар раванди таълим ва тарбия;
- корҳои амалию таҷрибаомӯзӣ дар муассисаҳои таҳсилоти таҷрибаӣ;

Инчунин, дар барнома нақша ҷой дода шудааст, ки раванди таълимро дар курс муайян карда, фаъолияти таълимии онро мувофиқи мақсад ба роҳ мемонад.

Нақша ва барнома аз чор қисм иборат аст:

1. Мақсади таълим - мақсадҳои мушаххаси таълимиро, ки барои ҳосил шудани салоҳияти муайян равона шудаанд, дар бар мегирад;

2. Мавзӯ ва мундариҷаи таълим. Дар ин фасл мавзӯҳо ва мундариҷае, ки тавассути аз худ кардани онҳо омӯзгорон ба мақсад ноил гашта, ба ин восита салоҳияти муайянро ҳосил мекунад, ҷой дода шудаанд;

3. Фаъолияти таълим. Аз фаъолиятҳои таълимии тавсияшаванда, ки тавассути он мавзӯ ва мундариҷа аз худ карда шуда, таҳлилу баррасӣ меёбанд иборат аст. Фаъолиятҳо вобаста ба шароит ва мавод тағйир дода мешаванд.

4. Вақт - вақти эҳтимолие, ки барои ноил гаштан ба мақсад мусоидат мекунад, пешниҳод гардидааст.

Талаботи барнома

Шунавандагони курси такмили ихтисоси муовинони директори муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ бояд дониш, малака, маҳорат ва салоҳиятҳои зеринро пас аз курс соҳиб гарданд:

- сиёсати давлатро дар соҳаи маориф шарҳ дода, фаъолияти таълимро дар асоси он ба роҳ монанд;
- навгониҳои соҳаи педагогика ва психологияро донанд ва амалан татбиқ намоянд;
- мақсад ва мазмуни стандарти давлатии таҳсилотро шарҳ дода, дар асоси он барномаҳои таълимӣ, нақшаҳои тақвими ва дарсиро таҳия, ташхис ва таҳлил карда тавонанд;
- усулҳои фаъоли таълимро донанд, муносибату воситаҳои онро дар амал татбиқ карда тавонанд;

- хангоми арзёбии фаъолияти таълимии роҳбарони маҳфилҳо ва таълимгирандагон аз усулу воситаҳои гуногуни арзёбӣ истифода баранд;
- асосноккунии мафҳум ва ҳодисаҳоро дар таълими фанҳо мутобиқи талаботи стандарт ва барномаи таълим ба роҳ монанд;
- мавзӯҳои ҳар як фанро бо масъалаҳои ҳаёти алоқаманд карда, ба роҳбарони маҳфилҳо дар ин ҳусус маслиҳат диҳанд;
- муносибати босалоҳият ба таълим ва роҳу усулҳои татбиқи онро истифода намоянд;
- истифодаи маводи рақамиро дар ҷараёни машғулиятҳо донанд;
- дарёфт ва татбиқи усулҳои самараноки омӯзиш ва таълимро донанд;
- роҳҳои омӯзиш, таҳлил ва хулосабарорӣ аз фаъолияти эҷодӣ ва таҷрибаи пешқадами педагогиро донанд;
- дастовардҳои навини илми педагогикаю психология, педагогикаи мардумӣ, методологияи муосири таълим, самтҳои ислоҳоти соҳаи маориф ба ҳусус гузариш ба низоми нави таҳсилот, хусусиятҳои ҷорӣ намудани шаклҳои нави таълимро дар шароити муосир донанд.

Талаботи мазкур тавассути тести (санҷишӣ) ҷамъбасти арзёбӣ шуда, ба иштирокчии курс холи муайян гузошта мешавад. Бо дарназардошти натиҷаи тести ҷамъбасти аз хатми курси мазкур ба иштирокчиён шаҳодатнома дода мешавад.

Аз шунавандагони курс эҳтиромона хоҳиш карда мешавад, ки фикру ақидаашонро нисбат ба барномаи мазкур ба суроғаи электронии Донишкадаи ҷумҳуриявӣ тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф takmili.ihtisos@maorif.tj ирсол намоянд.

НАҚШАИ
таълимии курси такмили ихтисоси муовинони директори
муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соат		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амали
1.	Таҳассус, такмили маҳорати касбӣ	54	24	30
2.	Педагогикаи касбӣ	3	1	2
3.	Психологияи касбӣ	3	1	2
4.	Технологияи иттилоотӣ	4	1	3
5.	Менеҷменти сиёсӣ	2	2	-
	Ҳамагӣ	66	29	37

**Нақшаи
Тақвими курси тақмили ихтисоси муовинони директори муассисаҳои
таҳсилоти иловагӣ**

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соатҳо		
		Ҳамагӣ	Назарӣ	Амалӣ
1.	Таҳассус, тақмили маҳорати касбӣ	54	24	30
1.1.	Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф»	4	2	2
1.2.	Нақшаи солонаи муассисаи таҳсилоти иловагӣ ва принципҳои мураттабсозии он	4	2	2
1.3.	Оинномаи муассисаи таълимӣ	2	1	1
1.4.	Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулият барои таълиму тарбияи кӯдак»	4	2	2
1.5.	Раванди таълим дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ	4	1	3
1.6.	Роҳҳои амалӣ намудани «Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»	4	2	2
1.7.	Муносибати босалоҳият ба таълим, ҷанбаҳои асосии татбиқи он	4	2	4
1.8.	Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти иловагӣ»	4	2	2
1.9.	Аттестатсияи кормандони педагогӣ ва кадрҳои роҳбарикунанда	4	2	2
1.10.	Арзишҳо ва функсияҳои асосии таҳсилоти иловагӣ	2	1	1
1.11.	Фаъолияти беруназмактабӣ, беруназсинфӣ, беруназдарсӣ	4	1	3
1.12.	Ташкили машғулият дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ	4	2	2
1.13.	Фаъолияти ташкилӣ ва сохтори муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ	2	1	1
1.14.	Нақша, мушоҳидаи дарс ва таҳлили он	4	2	2
1.15.	Истифодаи технологияи иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар раванди фаъолияти касбӣ	4	1	3
2.	Мавзӯҳои иловагӣ			

2.1	Кори амалӣ дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ	6	1	5
2.2.	Нақшаи стратегӣ	4	1	3
2.3.	Шаклҳои ташкили таҳсилоти иловагӣ	6	2	4
2.4.	Идоракунии коллективи педагогӣ	4	1	3
2.5.	Муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ	4	2	2
2.6.	Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон	2	2	-
2.7.	Муқовимат ба коррупсия ва амалҳои коррупсионӣ. Заминаҳои ба вучуд омадани коррупсия. Савдои одамон	2	2	-
	Ҳамагӣ	32	11	17

Эзоҳ: лекторҳо метавонанд дар раванди машғулиятҳо бо хоҳиши шунавандагон аз мавзӯҳои иловагӣ низ дарс гузаранд.

1. Таҳассус, такмили маҳорати касбӣ (54 соат)

Мавзӯи 1.1. (4 соат). Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф»

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва принципҳои асосии сиёсати давлатиро дар соҳаи маориф муайян менамояд.

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф”. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф. Принципҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф. Вазифаҳои Қонуни мазкур. Кафолати давлатии ҳуқуқи шаҳрвандон ба таҳсил. Забони таҳсил. Стандартҳои давлатии таҳсилот ва барномаҳои таълимӣ. Низомии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Сохтори низомии маориф. Муассисаи таълимӣ, сохтор ва намудҳои он. Таъсис, азнавташкिल्диҳӣ ва барҳамдиҳии муассисаи таълимӣ. Тартиби бақайдгирӣ ва фаъолияти муассисаи таълимӣ. Муассиси (муассисони) муассисаи таълимӣ. Оинномаи муассисаи таълимӣ. Таълиму тарбияи томактабӣ. Таҳсилоти умумӣ. Таҳсилоти ибтидоии касбӣ. Таҳсилоти миёнаи касбӣ. Таҳсилоти олии касбӣ. Таҳсилоти касбии баъд аз муассисаҳои таҳсилоти олии иловагӣ. Таҳсилоти махсус. Санадҳо дар бораи таҳсилот. Бо кор таъмин намудани хатмкардагони муассисаҳои таълимии таҳсилоти касбӣ. Ташкили раванди таълиму тарбия. Мақсад ва шаклҳои танзими давлатӣ дар соҳаи маориф. Идоракунии сифати таҳсилот. Назорати давлатӣ дар соҳаи маориф. Иҷозатномадиҳӣ барои пешбурди фаъолияти таълимӣ. Баҳогузори маҷмӯӣ ба фаъолият, аттестатсия ва аккредитатсияи давлатии муассисаи таълимӣ. Мақомоти давлатии идоракунии соҳаи маориф. Салоҳияти

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф. Ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи маориф. Ваколатҳои вазорату идораҳои, ки дар сохтори худ муассисаҳои таълимию тарбиявӣ доранд. Ваколатҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ. Ваколатҳои мақомоти маҳаллии идоракунии маориф. Ваколатҳои мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот. Вазифаҳои муассисаҳои таълимӣ. Идоракунии муассисаҳои таълимии давлатӣ. Идоракунии муассисаҳои таълимии ғайридавлатӣ. Худидоракунии муассисаҳои таълимӣ. Асосҳои илмӣ ва таъминоти илмӣ соҳаи маориф. Субъектҳои раванди таълиму тарбия. Ҳуқуқҳо ва ҳифзи иҷтимоии субъектҳои раванди таълиму тарбия. Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои падару модар (шахсонӣ онҳоро ивазкунанда) дар соҳаи маориф. Мазмуни мақоми омӯзгор. Фаъолияти омӯзгорӣ. Усулҳои фаъолияти омӯзгорӣ. Ҳуқуқҳои омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф. Уҳдадорӣҳо, масъулияти омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф. Ҳифзи шаъну шарафи омӯзгор. Имтиёзҳои омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф. Таъминоти моддии омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф.

Мавзӯи 1.2. (4 соат). Нақшаи солонаи муассисаи таҳсилоти иловагӣ ва принципҳои мураттабсозии он

Нақша—тартиботи пешакии муайяншуда.

Банақшагирӣ —таҳияи нақшаҳои инкишоф ва иҷрои тадбирҳои ба ҳам алоқаманд. Банақшагирӣ — таҳияи нақша, ташкил ва назорати иҷрои он.

Таҳрир ва баррасии нақша дар шурои педагогӣ. Тасдиқи нақша дар шурои педагогӣ. Нақшаи солонаи муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ҳуҷҷати муҳим ва дурнамои он.

Мавзӯи 1.3. (2 соат). Оинномаи муассисаи таълимӣ

Таҳияи Оинномаи муассисаи таълимӣ. Оинномаи муассисаи таълимӣ-ҳуҷҷати муҳими муассиса. Тартиби ташкил ва ваколатҳои Оиннома. Мавқею мақоми Оиннома дар фаъолияти муассисаи таълимӣ. Оиннома маҷмуи низому қоидаҳо. Оиннома асноди меъёрию ҳуқуқии муассисаи таълимии таҳсилоти умумӣ. Тасдиқи Оинномаи муассисаи таълимӣ. Шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият. Мақсади раванди таълим, навъ ва шакли барномаҳои татбиқшавандаи таълимӣ. Тавсифи асосии ташкили раванди таълим, аз ҷумла забони таълим, тартиби қабул ва хориҷ намудани хонандагону донишҷӯён, аспирантҳо, муҳлати таҳсил, тартиби гузаронидани санҷишу имтиҳонҳо, речаи кори муассисаи таълимӣ, хизматрасонии пулакии таълим ва тартиби пешниҳоди он. Сохтори фаъолияти молиявӣ ва хоҷагии муассисаи таълимӣ аз ҷумла: тартиби истифодаи объектҳои

моликият, ки аз ҷониби муассис ба муассисаи таълимӣ вобаста карда шудаанд.

Мавзӯи 1.4. (2 соат). Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулият барои таълиму тарбияи кӯдак»

Зарурияти таҳияи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулият барои таълиму тарбияи кӯдак». Муносибатҳое, ки Қонуни мазкур танзим менамояд. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи масъулият барои таълиму тарбияи кӯдак. Мафҳумҳои асосӣ. Вазифаи падару модар, давлат ва ҷомеа дар таълиму тарбияи фарзанд. Баробарии ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои падару модар. Ҳуқуқҳои падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд. Уҳдадорӣҳои падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд. Мақомоти давлатӣ, муассиса ва дигар ташкилотҳое, ки масъалаҳои вобаста ба таълиму тарбияи фарзандро танзим мекунанд.

Уҳдадорӣҳои мақомоти давлатӣ, муассиса ва дигар ташкилотҳое, ки масъалаҳои вобаста ба таълиму тарбияи фарзандро танзим мекунанд.

Уҳдадорӣҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдак.

Барқароркунӣ ва офияти иҷтимоии падар ва модар вобаста ба вазъи саломатӣ ва имконоти маҳдуди моддӣ онҳо, ки боиси иҷро нагардидани уҳдадорӣҳои падарӣ ва модарӣ мешаванд. Мазмуни асосии қонун уҳдадорӣҳои падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд. Қатъиян манъ кардани фарзанди ноболиғ дар тамошои филмҳо ва бозиҳои компютерӣ, ки хусусияти зӯрварӣ, экстремистӣ ва ғайриахлоқӣ доранд ва дар вақти шабона рафтани онҳо ба марказҳои дилхушӣ.

Мавзӯи 1.5. (4 соат). Раванди таълим дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ

Самтҳои асосии таҳсилоти иловагӣ. Илмию техникӣ, таҷрибавию амалӣ, ҷамъиятию гуманитарӣ, ки инкишофи қобилияту истеъдод, малака ва маҳорати амалии таълимгирандагон дар самти азхудкунии донишҳо доир ба асосҳои илмҳои иҷтимоию гуманитарӣ ва омӯзиши забонҳои хориҷӣ;

— китобдорию китобшиносӣ, ки барои боло бурдани шавқи маърифатӣ, фарҳангию иттилоотӣ ва такмили малакаю маҳорати таълимгирандагон баҳри муайян ва мустақкам кардани мавқеи онҳо дар ҷаҳони муосири иттилоотӣ, экологию табиатшиносӣ, ки азбар намудани донишҳо дар бораи муҳити зист, ташаккули маърифати

экологии шахс, дар бораи масъалаҳои экологӣ ва таҷрибаи ҳалли онҳо, андӯхтани донишу малакаро дар соҳаи кишоварзӣ, аз ҷумла гулпарварӣ, ҷангалпарварӣ, боғдорӣ, занбӯриасалпарварӣ ва ҷалб кардан ба кори амалии ҳифзи табиат ва дигар самтҳои биологӣ, сайёҳию кишваршиносӣ барои омӯзиши таърихи кишвар ва маҳалли зист, тамаддуни ҷаҳонӣ, объектҳои ҷуғрофӣ, таърихию фарҳангӣ ва зухуроти ҳаёти иҷтимоӣ, азбар кардани малакаҳои амалӣ ва маҳорати сайёҳию кишваршиносӣ, бадеию эстетикӣ, инкишофи истеъдоду қобилияти эҷодии таълимгирандагон, азбар намудани малакаҳои амалӣ ва дар соҳаи фарҳангу санъати ватанӣ ва ҷаҳонӣ, тарбияи ҷисмонӣю варзиш, инкишофи қобилияти ҷисмонӣю таълимгирандагон, шароити зарурӣ барои солимии мукамал, обутобёбӣ, истироҳату фароғат, машғулиятҳои тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш, тайёр кардани захираҳои варзишӣ барои дастаҳои мунтахаби миллӣ, азбар кардани малакаҳои тарзи ҳаёти солим, ҳарбию ватандӯстӣ, ки тарбияи ҳисси ватандӯстӣ, дарки масъулияти шаҳрвандӣ ва дараҷаи зарурии тайёрии таълимгирандагонро ба хизмати ҳарбӣ, солимгардонӣю гигиенӣ, ки таъмини шароити заруриро барои истироҳати бофароғат, азбар намудани донишҳо оид ба тарзи ҳаёти солим, азхуд намудани малакаи беҳдошти саломатии шахсӣ ва ташаккули фарҳанги гигиенӣю шахс.

Мавзӯи 1.6. (4 соат). Роҳҳои амалӣ намудани «Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»

Асоси методологӣ ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тарбия. Мафҳум, мақсад ва вазифа ва заминаҳои тарбияи миллӣ. Унсурҳои таркибӣ ва мазмуни тарбияи миллӣ аз инҳо иборатанд:

Тарбияи ғоявӣ. Тарбияи миллӣ. Тарбияи ҳештаншиносӣ ва ҳудогоҳии миллӣ. Тарбияи ватанпарастӣ. Тарбияи ахлоқи ва маънавӣ. Тарбияи маърифатӣ. Тарбияи ҳуқуқӣ. Тарбияи гуманистӣ. Тарбияи зебопарасӣ. Тарбияи меҳнатӣ ва касбинтиҳобкунӣ. Тарбияи иқтисодӣ. Тарбияи экологӣ. Тарбияи сиёсӣ. Тарбияи ҷисмонӣ. Тарбияи тафаккури интиқодӣ. Тарбияи таҳаммул ва тоқатпазирӣ. Тарбияи масъулиятшиносӣ. Тарбияи тарзи ҳаёти солим.

Мархилаҳои тарбия. Роҳҳо ва амалӣ гардидани Концепсия. Заминаҳои сиёсӣю ҳуқуқӣ. Таҳияи қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи тарбияи миллии шаҳрвандони кишвар. Мақоми забони давлатӣ. Истифодаи рамзҳои давлатӣ ва миллӣ дар тарбияи шаҳрвандон. Баланд бардоштани масъулияти падару модар барои тарбия ва саломатии фарзандон. Таҳия ва тасдиқи меъёрҳои муздиҳии муосир ба кормандоне, ки ба кори тарбия машғуланд. Таҳия ва иҷрои

барномаҳои давлатӣ, ки ба рушди тарбияи шахрвандон нигаронида шудаанд.

Мавзуи 1.7. (4 соат) Муносибати босалоҳият ба таълим, ҷанбаҳои асосии татбиқи он

Масъалаҳои назариявӣю амалии муносибати босалоҳият ба таълим. Мафҳуми салоҳият, босалоҳият, муносибати босалоҳият ба таълим, марҳилаҳои пайдоиш ва таҳлили сарчашмаҳои илмию методӣ. Назарияҳое, ки ба ташаккули салоҳиятнокии хонандагон мусоидат мекунанд. Муқоисаи хусусиятҳои таълими анъанавӣ ва муносибати босалоҳият ба таълим, сабаби ворид намудани тағйирот ба муносибат ба таълим, моҳият, дастовард ва норасоӣҳои таълими салоҳиятнок.

Мавзуи 1.8. (4 соат). Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти иловагӣ»

Қонуни мазкур сиёсати давлатӣ, асосҳои ташкилию ҳуқуқӣ ва иҷтимоию молиявиро дар соҳаи таҳсилоти иловагӣ муайян мекунад.

Муқаррароти умумӣ. Мақсад вазифа ва доираи амалии Қонуни мазкур. Мафҳумҳои асосӣ. Қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи таҳсилоти иловагӣ. Мақсади таҳсилоти иловагӣ. Вазифаҳои асосии таҳсилоти иловагӣ. Принципҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи таҳсилоти иловагӣ. Тартиби гирифтани таҳсилоти иловагӣ. Забони таҳсил дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Тартиби таъсис, азнавташқилдиҳӣ ва барҳамдиҳии муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Сохтор ва низоми муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Идоракунии муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Мақомоти идоракунии муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Ваколатҳои мақомоти идоракунии муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Назорати давлатии фаъолияти муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Самтҳои асосии таҳсилоти иловагӣ. Шаклҳои ташкили таҳсилоти иловагӣ. Субъектҳои раванди таълиму тарбия дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Ҳуқуқу уҳдадорихо ва ҳифзи иҷтимоии субъектҳои раванди таълиму тарбия дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Тайёр кардан ва тақмили ихтисоси кормандони омӯзгориҳои муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ. Фаъолияти молиявӣю хоҷагии муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагӣ.

Мавзуи 1.9. (4 соат). Аттестатсияи кормандони педагогӣ ва кадрҳои роҳбарикунанда

Қоидаҳои аз аттестатсия гузаронидани кормандони идора ва шӯъбаҳои маориф, муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мақсад ва вазифаҳои аттестатсия ва механизми гузаронидани он.

Тасдиқи қоидаҳои аз аттестатсия гузаронидани кормандони идора ва шуъбаҳои маориф, муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, томақтабӣ ва таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мақсади аттестатсия. Тартиби омодагӣ ва гузаронидани аттестатсия. Меъёри баҳодихӣ. Барои иҷрои кор дар сатҳи баланди касбӣ. Барои иҷрои кор дар сатҳи хуби касбӣ. Барои иҷрои кор дар сатҳи пасти миёнаи касбӣ. Барои иҷрои кор дар сатҳи пасти касбӣ.

Меъёрҳои ба дараҷаи таҳассуси дараҷаи 1, дараҷаи 2, дараҷаи олии пешниҳод намудани аттестатсияшаванда. Барои дараҷаи олии таҳассусӣ. Барои дараҷаи 1 таҳассусӣ. Барои дараҷаи 2 таҳассусӣ.

Чорабиниҳои муассисаи таълимӣ барои ташкил ва гузаронидани аттестатсия. Таҳияи ҷадвали гузаронидани аттестатсия. Тартиб додани рӯйхати аттестатсияшавандагон. Тайёр кардани ҳуҷҷатҳои аттестатсияшавандагон. Таҳияи саволҳо барои аттестатсияшавандагон. Варақаи баҳодихӣ ба фаъолияти омӯзгор. Анкета. Тавсифнома. Протоколи №__ маҷлиси комиссияи аттестатсионӣ. Шаҳодатномаи №__ Варақаи аттестатсионӣ. Фармоиши директори мактаб.

Мавзӯи 1.10. (2 соат). Арзишҳо ва функсияҳои асосии таҳсилоти иловагӣ.

Маълумот ҳамчун системаи ягона. Маълумоти асосӣ ва иловагӣ. Таснифоти муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ. Намудҳои муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ. Марказҳо, клубҳо, стансияҳо, мактабҳо.

Мавзӯи 1.11. (4 соат). Фаъолияти беруназмақтабӣ, беруназсинфӣ ва беруназдарсӣ

Моҳият ва хусусияти таҳсилоти иловагӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ. Шароитҳои инкишофи системаи таҳсилоти иловагӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ. Амаликунони системаи таҳсилоти иловагӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

Мавзӯи 1.12. (4 соат). Ташкили машғулият дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ

Дарси муқаррарӣ ва машғулият – хусусиятҳои фарқкунанда ва умумӣ. Сохтор, метод ва шаклҳои ташкили машғулият. Нақшаи машғулият ва таҳлили он. Шакл (тип) ва намудҳои машғулият. Ҷараёни машғулият, тақсими вақт барои як соати академӣ. Сохтори умумии таҳлили дарси кушод дар маҳфил.

Мавзӯи 1.13. (4 соат). Фаъолияти ташкилӣ ва сохтори муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ.

Машғулиятҳо дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ. Шумора ва

давомнокии машғулиятҳо дар маҳфилҳо. Ташкили машғулиятҳо ва шумораи ҳайати иштирокунандагони маҳфил дар маҳфилҳои муассисаҳои таҳсилоти иловагии давлатӣ. Қабули таълимгирандагон ба маҳфилҳо. Ташкил ва баргузор намудани чорабиниҳои оммавӣ.

Мавзӯи 1.14. (4 соат). Нақша, мушоҳидаи дарс ва таҳлили он

Нақшаи дарс. Мақсади умумӣ ва муайяни дарс. Таҷриба ва фаъолиятҳои таълим. Нақши омӯзгор дар вақти таълими мавзӯ. Дарс ва таҳлил чузъи асосии назорати дохилимактабӣ. Мақсади иштирок ба дарс.

Омӯзиши ҳолати таълим. Назорати қисматҳои чудогонаи дарс. Ёри методӣ. Мушоҳидаи таъмини ҷанбаи тарбиявии дарс. Омӯзиши фаъолияти омӯзгор барои аз аттестатсияи навбатӣ гузаронидан. Фаъолияти омӯзгор тибқи муқаррароти Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тасдиқ намудани қоидаҳои аз аттестатсия гузаронидани кормандони идора ва шуъбаҳои маориф, муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, томактабӣ ва таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Мушоҳидаи берун аз нақша. Назорати иҷрои барномаи таълимӣ. Назорати техникаи беҳатарӣ аз ҷониби омӯзгор ва хонандагон (дар дарсҳои амалӣ).

Мавзӯи 1.15 (2 соат). Истифодаи технологияи иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар раванди фаъолияти касбӣ

Истифодаи воситаҳои нави техникӣ. Технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ. Тахтаи электронӣ. Проекторҳо. Видеопроекторҳо. Шабакаи умумичаҳонии интернет. Корҳои лаборатории автоматикунанда. Телефонҳои мобилӣ. Риояи техникаи беҳатарӣ. Фарҳанги истифодабарии технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ ва телефонҳои мобилӣ. Нақши мусбӣ ва манфии шабакаи интернет ва телефонҳои мобилӣ дар ҳаёти ҷомеа.

2. Мавзӯҳои иловагӣ

Мавзӯи 2. 1. (6 соат). Кори амалӣ дар муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ Иштирок дар машғулиятҳои роҳбарони маҳфилҳои таҳсилоти иловагӣ ва таҳлилу баррасии дарсҳои мушоҳидашуда. Шиносоӣ бо ҳуҷҷатгузориҳои директорон ва мушовирони таҳсилоти иловагӣ табодули таҷрибаи ҳамдигар. Хулосаю тавсияҳо.

Мавзӯи 2.2. (4 соат). Нақшаи стратегӣ

Қадамҳо доир ба тартиб додани нақшаи стратегӣ. Ҷамъовариҳои иттилоот ва таҳлили он. Муқоиса намудани иттилооти ҷамъоварда бо миссияи муассисаи худ. Гузаронидани таҳқиқот. Ҷобҷогузориҳои эҳтиёҷот аз рӯи афзалият. Муайян кардани роҳҳо барои ҳалли онҳо. Ташкил кардани стратегия. Банақшагирии стратегӣ раванди тавсифи

ҳадафҳо. Миссияи таълимгоҳ муҳимтарин мафҳумҳои идораи стратегияи муассиса ва тавсифи муҳимми он. Миссияи таълимгоҳ ва нақшаҳои он.

Мавзӯи 2.3. (4 соат). Шаклҳои ташкили таҳсилоти иловагӣ

Таҳсилоти иловагӣ дар шакли равиявӣ мувофиқи имкониятҳои фардӣ, шавқу рағбат, майлу хоҳиш, қобилият ва дараҷаи маҳорати таълимгирандагон бо назардошти дараҷаи таҳсилот, ихтисос, собиқаи кор, синну сол, хусусиятҳои рӯҳию ҷисмонӣ, вазъи саломатии онҳо дар шаклҳои машғулият, маҳфил, дарс, лексия, машғулияти фардӣ, конференсия, семинар, хониш, саволу ҷавоб, консерт, мусобиқа, машқ, саёҳат, экспедитсия, кори амалӣ дар озмоишгоҳҳо, устохонаҳо, гармхона, қитъаҳои замини илмию таҷрибавӣ, дар корхонаҳои кишоварзӣ ва саноатӣ, дар табиат ва дигар шаклҳои пешбиниамудаи Оинномаи муассисаи таълимии таҳсилоти иловагӣ. Ташкили раванди таълиму тарбия, тибқи талаботи Оинномаи муассисаи таълимии таҳсилоти иловагӣ. Намунаи шаҳодатнома (сертификат)-ро мақомоти ҷумҳуриявии давлатии идораи маориф тасдиқ мекунад. Шаҳодатнома (сертификат)-ҳо барои муассисаҳои давлатии таълимии таҳсилоти иловагӣ аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ ва дигар манбаъҳои маблағгузорӣ, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст ва барои муассисаҳои таълимии таҳсилоти иловагии хусусӣ аз ҳисоби маблағҳои муассис (муассисон) пардохт мегарданд.

Мавзӯи 2.4. (2 соат). Идоракунии коллективи педагогӣ

Нақши роҳбари муассисаи таҳсилоти иловагӣ дар омода намудани муҳити мувофиқ дар ҳамдигарфаҳмӣ, таҳаммул ва ҳавасмандгардонӣ. Мақсад ва вазифаҳои асосӣ. Муайян кардани – мавқеи фармондихӣ “дараҷаи аввал ва марказӣ. Муайян намудани мақсад ва вазифа. Фаҳмондадихӣ. Ҷалбкунӣ (ҳамкорӣ). Ҳавасмандкунӣ (мотиватсия).

Мавзӯи 2.5. (4 соат). Муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ

Таҳсилоти иловагӣ чист? Ташкилбӣ ва инкишофи системаи таҳсилоти иловагӣ. Низомномаи намунавии муассисаҳои таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҳсилоти иловагӣ ҳамчун қисми таркибии соҳаи маориф. Барномаҳои таълимӣ ва воситаҳои таълимию тарбиявӣ бо истифодаи шакл ва усулҳои пешқадам. Ҷадвали машғулиятҳо. Шумора ва давомнокии машғулиятҳои харрӯза. Оинномаи муассисаи таҳсилоти иловагӣ. Мақсаду вазифаҳои асосии муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ.

Манбаъҳои иловагии маблағгузорию муассисаи таҳсилоти иловагӣ. Иҷрои қору хизматрасонии муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ. Воридот аз иҷрои қорҳо ва хизматрасониҳо. Омодаасозӣ, тақмили ихтисос ва бозомӯзии пулакии кадрҳо ва муассисаҳои давлатии таҳсилоти иловагӣ.

Мавзӯи 2.6. (2 соат). Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон; мақоми роҳбарони муассисаҳои таълимӣ дар риояю омӯзиш ва қорбасти он дар фаъолияти амалӣ. Дар қоргузорию ва дар амал истифода қардани Кодекси меҳнат. «Муносибатҳо, ки қонунгузорию меҳнат танзим менамояд». Манбаъҳои танзимқунандаи муносибатҳои меҳнатӣ ва муносибатҳои ба онҳо вобаста Қонституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кодекси мазқур. Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти ҳокимияти маҳаллӣ. Санадҳо- созишномаҳо: Созишномаҳои соҳавӣ, минтақавӣ (вилоятӣ, шаҳрӣ, ноҳиявӣ). Шартномаҳои коллективӣ ва дигар санадҳои меъёрии дохилӣ оид ба меҳнат (қоидаҳои дохилии меҳнат, қадвали руҳсатиҳо, инчунин фармоишҳо, нишондодҳо ва дигар санадҳо, ки роҳбари ташкилот дар доираи салоҳияти худ мебарорад). Санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф қардааст.

Оид ба интизоми меҳнат. Тартиботи меҳнатӣ дар ташкилот бо қоидаҳои тартиботи дохилӣ. Ҳавасмандгардонии қормандон.

Мавзӯи 2.7. (2 соат). Муқовимат бо қоррупсия ва амалҳои қоррупсионӣ. Заминаҳои ба вучуд омадани қоррупсия. Савдои одамон

Қоррупсия қист? Намудҳои амалҳои қоррупсионӣ. Сабаб ва омилҳои мавҷудияти қоррупсия. Ташаққули мафқураи зидди қоррупсионӣ. Мубориза алайҳи қоррупсия вазифаи ҳамагон аст. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба савдои одамон ва расонидани қумак ба қурбониёни савдои одамон». Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба қоррупсия».

РҶҶҲАТТИ АДАБИЁТ

- [1]. Бобоев Ҳ. Омилҳои муайянкунандаи сифати таҳсилот бояд ғайр аз бод фаъол бошанд. «Маорифи Тоҷикистон». №6, Душанбе, 2007. Саҳ. 48-60.
- [2]. Бобоев Ҳ. Тақмили ихтисос- зинаи хатмии таҳсилот. «Маорифи Тоҷикистон». №3, Душанбе 2007. С. 28-40.
- [3]. Барномаи давлатии дарёфт ва рушди истеъдодҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.04. 2021, №113.
- [4]. Беляков С.А. «Финансирование системы образования», М.: МАКС Пресс, 2006.
- [5]. Доираи салоҳиятҳои омӯзгор. Душанбе, 2019. - 19 саҳ.
- [7]. Концепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.03.2002, №94.
- [8]. Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.05.2006, №200.
- [9]. Концепсияи ташаккули ҳукумати электрони дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.12.2011, №643.
- [10]. Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23.07.2016, №1329.
- [11]. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф». Душанбе: Шарқи Озод, 2013.- 41 саҳ.
- [12]. Кайзер Ф.Й., Камински Х. Методика преподавания экономических дисциплин. Москва, 2007. -182 с.
- [13]. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи “тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон” аз 24.12.2022, №1920.
- [14]. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи танзими ҷашну маросим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе, 20 июни соли 2024, № 2048.
- [15]. Қодиров Ш. Идоракунии давлатию ҷамъиятии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе, 2012. - 143 саҳ.
- [16]. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти иловагӣ» аз 16.04.2012. №826.
- [17]. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак» аз 18.03.2015, №1196.
- [18]. Низомномаи намунавии муассисаҳои таҳсилоти иловагии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 01.03.2016, №93.
- [19]. Сафин Д.В. ва Мусина Р.Г. Роҳбаладӣ ва дастгирии методи омӯзгорон. Дастури методӣ. Душанбе, 2010.
- [20]. Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи маориф ва илм то давраи то соли 2030. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.04.2021, №165.
- [21]. Стратегияи давлатии муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.08.2021, №222.

- [22]. Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29.09.2020. №526.
- [23]. Стандарти давлатии таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 01.08.2015, №494.
- [24]. Тартиби ба навор гирифтани дарсҳои видеоӣ. Таҳсилоти давомноки босифат ва фарогир барои ҳамаи кӯдакон. Душанбе, 2021.- 13 саҳ.
- [25]. Тартиби аттестатсияи кормандони соҳаи омӯзгорӣ ва илмӣ муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07.06.2017, №281.
- [26]. Тартиби тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф. Фармоиши вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 05.04.2023, №377.
- [27]. Усулҳои таълим ва омӯзиши ҳамфаъол. Дастури методӣ. Зери таҳрири Сафин Д.В. ва Мусина Р.Г. Душанбе, 2006.
- [28]. Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 январи соли 2020, №1445 «Дар бораи «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» эълон намудани солҳои 2020-2040» /<http://www.president.tj/node/22356>.
- [29]. Шарифов З, Ветров В.И, Катаева З.А. Концепция развития финансирования сферы образования РТ. Труды ТУТ. Выпуск X, Душанбе. Ирфон, 2004.
- [30]. Искандаров Ҳ., Ниёзмамадова Н. Вазифаҳои (намунавии) хизмати роҳбарон, омӯзгорон, кормандони педагогӣ, техникӣ ва хизматгузори муассисаҳои таълимӣ, томактабӣ, иловагӣ ва таълимӣ – методӣ. Душанбе – 2009.
- [31]. Искандаров Ҳ. Ҳуҷҷатҳо ва назорат. Душанбе – 2009.
- [32]. Искандаров Ҳ., Ниёзмамадова Н. «Ҳадамоти мониторинг, таҳсилоти иловагии кӯдакон ва шаклҳои нави интиҳоби касбу ҳунар дар мактаб». Душанбе, 2009.
- [33]. Менечмент ва сарварӣ дар соҳаи маориф. Душанбе, 2011.
- [34]. Менечменти молиявӣ. Душанбе, 2011.
- [35]. Ҳуҷҷатгузорӣ дар кабинети методи шуъбаи маориф. Маҷаллаи «Масъалаҳои маориф», № 1, 2010, Саҳ.61-64
- [36]. Муҳиддинов Қутбиддин. Банақшагирии раванди таълиму тарбия. Душанбе – 2010.
- [37]. Муҳиддинов Қ., Зиёев М., Шодиева З.- Роҳнамои методӣ. Душанбе 2012.
- [38]. Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2030.
- [39]. Таҳсилоти давомноки босифат ва фарогир барои ҳамаи кӯдакон. Душанбе, 2021. -13 саҳ.
- [40]. Ҳасанов С. Мавқеи таҳсилоти иловагӣ дар низоми миллии таҳсилот. «Маърифати омӯзгор». Душанбе, 2020. - Саҳ.11.14.